

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Merikarvia 20.11.2018

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (voimaan 1.8.2014)

- Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja yksilökohtaisen opiskeluhuolto
- Ennaltaehkäisevyys ja suunnitelmallisuus
- Matala kynnys tuen saamiseen
- Oikeus kuraattori- ja psykologipalvelujen saamiseen määräajassa
- Toisen asteen opiskelijat yhdenvertaisen asemaan perusasteen oppilaisiin nähden
- Yksittäisen oppilaan tukeminen monialaisen asiantuntijaryhmän avulla
- Säännökset dokumentoinnista, rekisterinpidosta ja tietosuojasta
- Opiskelijoiden ja vanhempien vaikutusmahdollisuuksien korostaminen
- Psykologi- ja kuraattoripalvelujen valvonta sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön mukaan
- Aluehallintovirastoille oikeus ottaa oma-aloitteisesti tutkittavaksi, onko opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto järjestetty lain mukaisesti

Lain tarkoitus 2 §

- 1) *edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;*
- 2) *edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;*
- 3) *turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;*
- 4) *turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;*
- 5) *vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.*

3 §. Opiskeluhuollon kokonaisuus

- **Opiskeluhuollon määritelmä:**

- opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä

- **Opiskeluhooltoon sisältyvät**

- Koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto
- Opiskeluhuollon palvelut: psykologi- ja kuraattoripalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut

- **Toteutetaan**

- **ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoルトona.** Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon.
- Opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen **monialaisena, suunnitelmallisena yhteistyönä** opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa

Monialainen yhteistyö

Yhteisöllinen opiskelijahuolto 4 §

- Ensisijainen opiskeluhuollon muoto
- Toimintakulttuuri ja toimet joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään
 - opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta
 - sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä
 - luottamus ja avoimuus (HE)
 - terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien näkökohtien huomioon ottaminen opetuksen sisällöissä, menetelmissä ja järjestelyissä (HE)
 - rakenteet: opiskeluhuoltoryhmät, opiskeluhuoltosuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (HE)
 - fyysinen oppimisympäristö, arjen työrytmi, työnkuormitus, lepo ja virkistys, työergonomia, turvallisuusriskien kartoitus ja toimintamallit (HE)
- Kaikkien vastuulla, ensisijainen vastuu oppilaitoksen henkilökunnalla
- Lähtökohtana opiskelijan ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen (Ops)
- Yhteistyö kunnan muiden nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa (Ops)

Kouluterveydenhuolto (Terveydenhuoltolaki 16 §)

- Kunnan on järjestettävä kouluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu myös oppilaan työelämään tutustuttamisen aikainen terveydenhuolto
- Kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät :
 - 1) kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;**
 - 2) vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen;**
 - 3) oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen;**
 - 4) oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset vähintään kolme kertaa ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
 - 5) oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen;
 - 6) oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset

Monialainen yhteistyö velvoitteena sosiaalihuollossa

- **Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen (ShuoltoL 9 §)**
- *Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.*
- Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on *välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista* sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille
- **Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen (LsL 7 §)**
- Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja kunnan muiden viranomaisten on *yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.*
- Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on *välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista* sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille

Nuorisolaki 9 § Monialainen yhteistyö

- Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten **kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret.** Verkoston tai muun yhteistyöryhmän tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen verkosto. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita.
- Verkoston tai muun vastaavan yhteistyöryhmän tehtävänä on:
- **1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;**
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta;
- 3) edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi

Suunnitelmallinen yhteistyö

Opiskeluhuollon prosessit ja toimijat

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

○ Opetuksen järjestäjä

- Järjestämisvastuu
- **Suunnittelu, ohjaus ja seuranta**
- Yhteistyö, osallisuus
- Suunnitelmat: hyvinvointisuunnitelma, ops:n kuvaus opiskelijahuollosta
- Opiskeluhuollon ohjausryhmä

○ Oppilaitos

- **Suunnittelu, toteuttaminen, arviointi**
- Yhteistyö, osallisuus
- Opiskelijakunnan kuuleminen
- Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma
- Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä

Yksilökohtainen opiskeluhuolto

○ Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

○ Koulukuraattori- ja psykologipalvelut

- Oikeus palvelujen saamiseen
- Yhteydenotto palvelujen saamiseksi
- Salassapito

○ Opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto

- Monialainen asiantuntijaryhmä
- Opiskeluhoitokertomukset
- Opiskeluhoitorekisteri
- Salassapito
- Suhde kolmiportaiseen tukeen
- Suhde kurinpitoon
- Suhde muuhun moniammatilliseen yhteistyöhön

Opiskeluhuoltoryhmät 14 §

- **Monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä (yhteisöllinen)**
 - Yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja **arviointi**
 - Koulutuksen järjestäjä nimeää
 - Vastaa siitä, että oppilashuollon **kokonaisuus toimii johdetusti** lain edellyttämällä tavalla !
- **Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä (yhteisöllinen)**
 - Suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi
 - Johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja
 - **Vastaa** oppilashuollon kokonaisuuden **toteuttamisesta oppilaitoksessa!**
 - Ei käsittele yksittäisen oppilaan tai nimeltä mainittujen oppilaisen asioita, ei edes oppilaan tai huoltajan suostumuksella!
- Monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen)

Oppilashuollon suunnitelmat kunnassa

- Suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta.
- Valmistellaan monialaisessa yhteistyössä.
- Suunnitelmat ovat:
 - 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
 - 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
 - 3) koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.
- Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (LsL 12 §)

- Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava **lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi** ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma
- Hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa
- Otettava huomioon talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.
- Suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:
 - *1) lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;*
 - *2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;*
 - 3) lastensuojelun tarpeesta kunnassa;
 - 4) lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
 - 5) lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä;
 - *6) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä*
 - *7) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.*

Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma

- Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että suunnitelma laaditaan
- Voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen
- Laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa
- Tarkistettava vuoden kuluessa siitä, kun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu
- Opiskelijakuntaa kuultava ennen vahvistamista
- Yhteistyö tarvittaessa muiden viranomaisten ja yhteistyökumppanien kanssa
- Kuvataan seuraavat asiat:
 - 1)Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut
 - 2)Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen toimintatavat
 - 3) Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen
 - 5)Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa
 - 4)Oppilashuoltosuunnitelman toteuttamien ja seuraaminen (omavalvonta)

Yhteisöllinen opiskeluhoolto koulun opiskeluhooltosuunnitelmassa

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalveluista

- Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistaminen ja toiminnan tarkoituksenmukainen kohdentaminen
- Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.
- Tukee koulun käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön.
- Otetaan huomioon oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos
- Hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan kouluyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä koulussa.
- Otetaan huomioon myös oppilailta ja huoltajilta sekä opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöltä saatava tieto.

Arviossa kuvataan myös

- oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä **työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö**
- oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, **kouluyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.**

Yhteisöllinen oppilashuolto oppilashuoltosuunnitelmassa

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat kouluyhteisön ja -ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.
- koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt
- yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa
- yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä
- järjestyssäännöt
- poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa koulun oppilashuoltosuunnitelman toteutumista

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi:

- Seurannasta vastuussa oleva taho koulussa,
- Seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi
- Seurannan aikataulu.
- Seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun oppilashuollon kehittämisessä
- Keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Opetuksen järjestäjän **omavalvonta** yhteistyössä Soten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden toteutumisesta

Yhteisöllisen opiskeluhuolto ja koulun toimintakulttuuri

Yhteisöllinen opiskeluhoolto(Marke Hietanen-Peltola THL)

- **Tavoite: hyvinvoiva opiskeluyhteisö**
 - **ominaispiirteet**, esim. yhteisöön kuulumisen tunne, kuulluksi tuleminen
 - hyvinvoivat **ihmiset**: opiskelijat, opettajat, muut – terveyttä ja hyvinvointia tukeva ympäristö
- **Lähtökohta: oppilaitos on keskeinen kehitysympäristö**
 - vaikuttaa hyvinvointiin
 - yhteisön hyvinvointiin voidaan vaikuttaa
- **Kuuluu kaikille: terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien näkökohtien huomioiminen kaikessa toiminnassa**
 - opetuksen sisällöissä ja menetelmissä,
 - opetuksen järjestelyissä ja muussa toiminnassa

Yhteisöllinen toimintakulttuuri(Kristiina Laitinen OPH)

- Yhteisön vuorovaikutus on välittävää ja myönteistä
- Hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmat ohjaavat käytäntöjä
- Kouluyhteisön osaamisen turvaaminen
- Rakentuu yhdessä
- Arvot siirtyvät arkeen
- Osallisuus on aitoa

Opetus ja opetusjärjestelyt tukevat hyvinvointia (Kristiina Laitinen OPH)

- Oppimisympäristöjen turvallisuus – fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen
- Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittaminen
- Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen
- Ryhmien ilmapiiri ja hyvinvointi
- Opiskelijoiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen
- Ennakointi ja kiireettömyys
- Toiminnallisten ja luovien menetelmien käyttö

Hyvinvointitaidoista tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin – koulusta kantavin siivin elämään (Maria Laiho, Valterikoulu)

- **Kouluvuosien aikana rakennetaan itseluottamusta ja minäpystyvyyttä**
- Koulun oppimisympäristöllä ja toimintakulttuurilla on suuri merkitys siihen, millaiseksi *oppilaan käsitys itsestään* muodostuu.
- **Tavoitteena laaja-alainen osaaminen – elämäntaitoja ja toimintakykyä**
- *Ihmisenä ja kansalaisena kasvaminen* on kaiken opetuksen ja kasvatuksen keskiössä ja edellyttää tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.
- **Hyvinvointitaitojen opettaminen – resilienssiä ja vahvuutta elämään**
- Taidot ja osaaminen, joiden kautta ihminen vahvistaa *elämässä pärjäämistään ja sen mielekkyyttä* – hyvän ja mielekkään elämän rakennusaineeksi
- Hyvinvointitaidot ohjaavat elämässä selviytymiseen ja vahvistavat psyykkistä joustavuuttamme eli resilienssiä. Resilienssi näyttäytyy selviytymiskyynä, sitkeytenä tai toipumiskyynä silloin kuin elämässä on stressiä tai haastavia tilanteita.
- **Myönteiset tunteet ja vahvuudet voimavaroina**
- *Miten hyödynnämme hyvät hetket ja valjastamme vahvuudet voimavaroiksi?*
- **Psykologiset perustarpeet – kouluun kiinnittyminen**
- Kun koulussa vahvistetaan pedagogista hyvinvointia, voi kouluyhteisö ja sen yksilöt parhaimmillaan kukoistaa.

Miten yhteisöllinen opiskeluhoito toteutuu
käytännössä?

Oppilashuoltolaki uudistui – uudistetaanko käytännötkin? (Merja Koivisto, Valterikoulu)

- Opetus- ja kulttuuriministeriö toimitti kesällä 2018 eduskunnalle selvityksen oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta
- Koulut ovat omaksuneet ja ottaneet lain velvoittamat toimintatavat vaihtelevasti käyttöön.
- Opiskeluhoitoryhmien organisoimisessa ja tehtävissä ovat puurot ja vellit valitettavan sekaisin.
- Lain toteuttamisessa laahaa vanhoja käytänteitä
- Oppilaiden ja huoltajien edustus on yhteisöllisessä työssä edelleen harvinaista ja lisäksi ryhmässä puidaan yksittäisiä oppilaita koskevia asioita.
- Pystyykö oppilashuoltoryhmä suunnittelemaan, kehittämään ja arvioimaan koulun hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria, jos se kokoontuu neljä kertaa lukuvuodessa?

Kysymyksiä yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseksi

- **Onko yhteisöllinen opiskeluhuolto meillä todella ensisijaista?**
- Toteutammeko vain lain kirjainta vai pyrimmekö oikeasti konkreettisiin tavoitteisiin hyvinvoinnin edistämiseksi?
- Onko toimintakulttuurissa tapahtunut muutosta?
- **Miten opiskeluhuollon kokonaisuutta johdetaan ja arvioidaan?**
- Ovatko johtamisen vastuutahot ja vastuut selkeät ja toimivat kaikilla tasoilla? Miten kunnan päättäjät sitoutetaan tavoitteisiin? Kuka vastaa arvioinnista?
- **Miten monialaisuus toimii?**
- Tunnummeko riittävästi toistemme työtä ja toimintatapoja? Luotammeko toisiimme? Tehdäänkö turhaan päällekkäistä työtä vai voisiko toimintoja yhdistää ja jäməköittää?
- **Miten suunnitelmallisuus toimii?**
- Teemmekö suunnitelmia vain suunnitelmien vuoksi? Arvioimmeko suunnitelmien toteutumista? Teemmekö johtopäätökset, jos suunnitelmat eivät toteudu?